Lietas arhīva Nr. A42-00966-22/3
ECLI:LV:ADRJRIT:2022:0919.A420265921.9.S

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS

S P R I E D U
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2022.gada 19.septembrī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese M. Miķelsone,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. D/ pieteikumu par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku, mantisko zaudējumu 5146 *euro* un nemantiskā kaitējuma 3500 *euro* apmērā atlīdzināšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, pamatojoties uz Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 4.panta pirmās daļas 1.punkta "e" apakšpunktu, likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.pantu, 5.panta pirmo daļu un 6.panta pirmās daļas 1.punktu un otro daļu, 7.panta 1.punktu un 8.pantu, Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otro daļu, Ministru kabinets 2021.gada 9.oktobrī pieņēma rīkojumu Nr.720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" (turpmāk – Rīkojums). Rīkojuma 5.3.apakšpunkts (*redakcijā, kas bija spēkā Rīkojuma pieņemšanas brīdī*) paredzēja, ka valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas no 2021.gada 15.novembra savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņiem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

Kopš 2022.gada 1.marta Rīkojums ir zaudējis spēku.

[2] Administratīvajā rajona tiesā saņemts pieteicējas pieteikums par Rīkojuma 5.3.apakšpunkta atcelšanu (*lietas 1.sējuma 4.–27.lapa*). Pieteikums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[2.1] Saskaņā ar Rīkojuma 5.3.apakšpunktu pieteicējai bija pienākums no 2021.gada 15.novembra uzrādīt darba devējam Covid-19 vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu. Proti, pieteicējai tika uzlikts pienākums vai nu pakļaut sevi vakcinācijai pret Covid-19 vai arī pakļaut sevi inficēšanās riskam, lai varētu pārslimot Covid-19 un iegūt pārslimošanas sertifikātu. Atsakoties pakļaut sevi vienai no šīm divām darbībām, Ministru kabinets ir noteicis, ka šādā gadījumā iestāsies tiesiskās sekas – pieteicēja nevarēs veikt savus darba pienākumus.

[2.2] Pieņemot Rīkojuma 5.3.apakšpunktu, Ministru kabinets ir pārsniedzis likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.panta pirmajā daļā noteiktās deleģējuma pilnvaras, jo minētā likuma 8.pantā nav ietvertas Ministru kabineta tiesības noteikt darba pienākumu veikšanas ierobežojumus valsts pārvaldes un pašvaldību institūcijās.

[2.3] Ar Rīkojuma 5.3.apakšpunktu tiek ierobežotas pieteicējas Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91., 95., 96., 101. un 106.pantā garantētās tiesības, jo pieteicējai ir tiesības brīvi izvēlēties, kādus medikamentus lietot, un medikamentu nelietošanas fakts nedrīkst kļūt par priekšnosacījumu tam, vai pieteicēja drīkst vai nedrīkst pildīt savus amata pienākumus. Turklāt vakcīnu pret Covid-19 aprakstos ir norādīts, ka klīniskie pētījumi turpinās, tādējādi, pieprasot obligāti potēties ar klīniskā pētījumā esošām vakcīnām.

[2.4] Rīkojumā ir skaidri redzama diskriminējoša attieksme pret valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām, ko Ministru kabinets nav nekādā veidā paskaidrojis un pamatojis ne Rīkojuma sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā), ne publiski. Šādai diskriminējošai attieksmei nav nekāda epidemioloģiskā izskaidrojuma un pamatojuma, proti, kādēļ minētajai personu grupai ir piemērota atšķirīga attieksme attiecībā pret pārējiem darbiniekiem, kuru darba devējiem ir ļauta iespēja izvērtēt katra amata darbavietas epidemioloģiskās drošības apstākļus. Ar Rīkojuma 5.3.apakšpunktu tiek pārkāptas Satversmes 91.pantā noteiktās cilvēka pamattiesības, diskriminācijas aizliegums, kuru saskaņā ar Satversmes 116.pantu ierobežot nav iespējams.

[2.5] Saskaņā ar Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) Īstenošanas lēmumiem četrām Covid-19 vakcīnām Eiropas Savienības (turpmāk – ES) tiesiskajā telpā ir izsniegta tirdzniecības atļauja ar nosacījumiem, kas nozīmē, ka joprojām nav visaptverošu klīnisko datu un ir nepieciešami papildu dati.

[2.6] Lielbritānijas zinātnieku pētījums liecina, ka arī cilvēki, kas ir pilnībā vakcinēti pret Covid-19, pēc inficēšanās ar koronavīrusu var kļūt par infekcijas izplatītājiem un aplipināt savus tuviniekus. Zinātnieki ir secinājuši, ka mājsaimniecībās pilnībā vakcinētiem cilvēkiem ir 25 % iespējamība inficēties no ģimenes locekļa, savukārt nevakcinētiem cilvēkiem šī iespējamība ir 38 %. Pētnieki arī atklājuši, ka brīdī, kad inficētais cilvēks ir vislipīgākais, nav īpašas starpības starp vakcinētiem un nevakcinētiem cilvēkiem, proti, abās grupās inficētie indivīdi izdala līdzīgu vīrusa daudzumu. Pētnieki arīdzan secinājuši, ka vakcīnu efektivitāte sāk pamazām sarukt jau salīdzinoši divu līdz trīs mēnešu laikā pēc otrās vakcīnas saņemšanas.

Ņemot vērā minēto, liegums darba pienākumus pildīt personām, kas nav ieguvušas vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, nenozīmē, ka izglītības iestādēs vairs nebūs iespējams inficēties.

[2.7] Rīkojumā noteiktais ierobežojums nav nepieciešams, jo situācijas normalizēšanu varētu nodrošināt arī ar citiem līdzekļiem. Piemēram, ar

pienākuma noteikšanu daļai valsts un pašvaldību darbiniekiem strādāt attālināti vai, strādājot klātienē, uzrādīt negatīvu Covid-19 testu, kā arī ar pienākuma noteikšanu visām personām, kuras Latvijā iebrauc no ārvalstīm, veikt Covid-19 testu un doties pašizolācijā.

[3] Administratīvajā rajona tiesā saņemtajā rakstveida paskaidrojumā Ministru kabinets pieteicējas pieteikumu par Rīkojuma 5.3.apakšpunkta atcelšanu neatzīst un uzskata to par nepamatotu, pamatojoties uz turpmāk norādītajiem argumentiem (*lietas 1.sējuma 73.–86.lapa*).

[3.1] Rīkojuma 5.3.apakšpunktā ietvertās prasības ir nepieciešamas, lai sasniegtu tiesisku (leģitīmu) mērķi – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzību, kas saistās ar vakcinācijas aptveres palielināšanu, veselības aprūpes pārslodzes samazināšanu un infekcijas izplatības ierobežošanu.

[3.2] Ministru kabineta tiesības noteikt Rīkojuma 5.3.apakšpunkta prasības ir ietvertas arī Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 4.panta pirmās daļas 3. un 7.punktā, kā arī Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumu Nr.662 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" (turpmāk – noteikumi Nr.662) 1.21.apakšpunktā.

[3.3] Eiropas Slimību profilakses un kontroles centra pētījumos balstīti pierādījumi liecina, ka vakcinācija pret Covid-19 ievērojami samazina vīrusa izdalīšanās ilgumu un infekcijas transmisiju un ir visefektīvākais līdzeklis veselības un dzīvības aizsargāšanai.

Vakcinācija aizsargā citus cilvēkus, īpaši cilvēkus ar paaugstinātu smagas slimības risku. Rīkojuma 5.3.apakšpunkta mērķi nevarēja sasniegt ar līdzekļiem, kuri mazāk ierobežo tiesības, jo fiziskā distancēšanās, ventilācija, testēšana u.c. nevar aizvietot vakcināciju un nav uzskatāms par līdzvērtīgu epidemioloģiskās drošības pasākumu. Tie ir izmantojami kā drošības līdzekļi attiecībā pret citu personu inficēšanu un uzskatāmi kā palīgriki, bet nepasargā personu no saslimšanas, jo persona, veicot darba pienākumus, var inficēties.

[3.4] Eiropas Zāļu aģentūra (turpmāk – Aģentūra) ir reģistrējusi visas Latvijā pieejamās vakcīnas pret Covid-19 un rekomendējusi to lietošanu, pamatojoties uz pētījumos balstītiem pierādījumiem, un apstiprinājusi, ka ieguvums no vakcinācijas daudzkārt pārsniedz iespējamos riskus. Vakcīnas nav eksperimentālas, jo tās reģistrētas kompetentajā iestādē un tās tiesību aktos noteiktajā kārtībā ir apstiprinājusi EK. Par eksperimentālām uzskatāmas tās vakcīnas, kas vēl nav reģistrētas un ar kurām veic pirmsreģistrācijas klīniskos pētījumus.

[3.5] Obligāta vakcinācija ierobežo indivīda tiesības uz privāto dzīvi, tomēr šāds ierobežojums ir pieļaujams, ja tas ir noteikts ar likumu, tam ir leģitīms mērķis un tas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā. Veselības sektora pārslodze un būtiskas negatīvas sekas sabiedrības veselībai un dzīvībai kopsakarā radītu arī būtisku negatīvu ietekmi valsts ekonomikai un sabiedrībai ilgtermiņā. Tas nozīmē, ka Rīkojuma 5.3.apakšpunktā noteiktās prasības ir atbilstošas, salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu aizsardzību infekcijas izplatības apturēšanā.

[3.6] Apstrīdētais regulējums neatceļ noteikumu Nr.662 219.punktu, kas paredz iespēju atlikt vakcināciju, ja personai ir objektīvs ar veselību saistīts iemesls.

[4] Administratīvajā rajona tiesā saņemti pieteicējas papildu paskaidrojumi (*lietas 1.sējuma 96.–184.lapa*).

[4.1] Rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir pieņemts, pārkāpjot procesuālos un formālos priekšnoteikumus un neizvērtējot tā pieņemšanas pamatotību.

[4.2] Nacionālais veselības dienests ģimenes ārstiem ir noteicis tikai divus kritērijus, pēc kuru iestāšanās pacientiem ir tiesības lūgt izvērtēt vakcinācijas nepieciešamību konsīlijā. Turklāt konsīlija sasaukšana ir maksas pakalpojums.

[4.3] Aizliedzot pieteicējai pildīt darba pienākumus, netiks nodrošināta pakalpojumu nepārtrauktība, jo būs nepieciešams meklēt kādu citu personu, kas veiks koncertmeistara pienākumus.

[4.4] Ar likumu noteiktais pilnvarojums Ministru kabinetam lemt par aizliegumu nevakcinētiem valsts un pašvaldību institūciju un kapitālsabiedrību darbiniekiem strādāt tika pieņemts vēlāk nekā Rīkojuma 5.3.apakšpunkts. Līdz ar to minētais apakšpunkts ir atceļams, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 11.pantā noteikto likuma atrunas principu.

[4.5] Kopumā pasaulē ir reģistrētas ļoti daudz un dažādas blakusparādības Covid-19 vakcīnai. Amerikas Savienoto Valstu (turpmāk – ASV) dati par Covid-19 vakcīnu izraisītajām blakus parādībām un publiski pieejamā informācija liecina, ka Covid-19 vakcīnas nevēlamo blakusparādību risks ir 53,5 reizes lielāks nekā gripas vakcīnai. Šī vakcīna salīdzinājumā ar citām vakcīnām, kas ir lietošanā no 1990.gada, ir radījušas lielākas sekas uz cilvēku veselību, nekā visas citas vakcīnas ilgtermiņā.

[5] Administratīvajā rajona tiesā saņemts Veselības ministrijas kā Ministru kabineta pilnvarotās pārstāves papildu paskaidrojums, kurā norādīts turpmāk minētais (*lietas 2.sējuma 19.–39.lapa*).

[5.1] Prasības par vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta esību darba vai amata pienākumu pildīšanai mērķis bez sabiedrības veselības aizsardzības ir arī infekcijas izplatīšanās sabiedrībā ierobežošana vai apturēšana, tādējādi radot priekšnoteikumu personu brīvas pārvietošanās atsākšanas iespējām, kā arī dažādu sabiedrībai būtisku pakalpojumu pieejamībai un kvalitātei, piemēram, veselības aprūpes pakalpojumu un izglītības kvalitātei.

[5.2] Atbilstošs sertifikāts tiek prasīts plašākam personu lokam nekā tikai valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām. Arī privātajā sektorā darba devējs, veicot tiesību normā paredzēto izvērtējumu, var pieprasīt sertifikātu, ja tas ir būtiski uzņēmuma vai iestādes darbības nodrošināšanai.

[5.3] Visas Covid-19 vakcīnas, kas ir saņēmušas reģistrācijas atļauju ES, ir pārbaudītas, ar tām ir veikti visi nepieciešamie klīniskie pētījumi par drošumu un efektivitāti, kuru rezultātus ir izvērtējusi un apstiprinājusi Aģentūra. Šīs vakcīnas nav eksperimentālas, jo tām veikta reģistrācija kompetentajā iestādē un tās tiesību aktos noteiktajā kārtībā ir apstiprinājusi EK.

[5.4] Šobrīd zinātniskajā literatūrā norādītais kopumā apliecina, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, kā arī hospitalizācijas un nāves risku, no kā var secināt, ka vakcinācija aizsargā gan personu pašu, gan šīs personas līdzcilvēkus. Ja vakcinētas personas retāk inficējas ar Covid-19, tad viņi arī retāk inficē citus.

[6] Administratīvajā rajona tiesā saņemti pieteicējas pieteikuma grozījumi, kuros pieteicēja groza pieteikuma priekšmetu, prasot Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un mantisko zaudējumu 5146 *euro* un nemantiskā kaitējuma 3500 *euro* apmērā atlīdzināšanu (*lietas 2.sējuma 97.–98.lapa*).

Pieteikuma grozījumos cita starpā norādīts, ka obligāta prasība pēc vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta, pildot darba pienākumus, nav sevi attaisnojusi, jo šobrīd vairāk slimo vakcinētas nekā nevakcinētas personas.

[7] Ņemot vērā, ka Rīkojums kopš 2022.gada 1.marta ir zaudējis spēku, ar Administratīvās rajona tiesas 2022.gada 2.maija lēmumu pieņemti un pievienoti administratīvajai lietai pieteicējas pieteikuma grozījumi, atbilstoši kuriem konkrētā administratīvā lieta skatāma par Rīkojuma 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku, mantisko zaudējumu 5146 *euro* un nemantiskā kaitējuma 3500 *euro* apmērā atlīdzināšanu (*lietas 2.sējuma 105.lapa*).

[8] Administratīvajā rajona tiesā saņemts Veselības ministrijas kā Ministru kabineta pilnvarotās pārstāves rakstveida paskaidrojums par Rīkojuma 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku, mantisko zaudējumu 5146 *euro* un nemantiskā kaitējuma 3500 *euro* apmērā atlīdzināšanu (*lietas 2.sējuma*

108.–127.lapa).

[9] Administratīvajā rajona tiesā saņemti pieteicējas papildu paskaidrojumi, kuros papildus norādīts turpmāk minētais (*lietas 2.sējuma 138.–176.lapa*).

[9.1] Atbilstoši Ministru kabineta 2000.gada 26.septembra noteikumu Nr.330 "Vakcinācijas noteikumi" Covid-19 nav uzskatāma par infekciju, pret kuru obligāti jāveic vakcinācija. Atbilstoši minēto noteikumu 22.punktam iedzīvotājiem ir tiesības izvēlēties vakcinācijas iestādi vai ārstniecības personu, kura veiks vakcināciju, kā arī atteikties no vakcinācijas, arī no aizbildnībā esošas personas vakcinācijas.

[9.2] Liedzot pieteicējai strādāt, netiek sasniegts mērķis – izslēgt pieteicēju no Covid?19 infekcijas pārneses ķēdes. Pieteicējas atstādināšana no darba pienākumu pildīšanas nekādā veidā nav mainījusi pieteicējas līdz šim ievēroto augsto epidemioloģisko drošības režīmu, jo tāpat kā līdz Rīkojuma pieņemšanai pieteicēja neizmanto sabiedrisko transportu, neiet uz publiskiem pasākumiem, neceļo uz ārzemēm, neapmeklē kultūras un sporta pasākumus, līdz minimumam ir samazinājusi savus sociālos kontaktus klātienē, lielu daļu preču pērk internētā un retu reizi aiziet uz veikalu, kad tajā nav cilvēku vai to ir maz, veikalā uzturas īsu laiku, lieto mutes un deguna aizsardzības līdzekļus, ievēro distancēšanos un citus piesardzības pasākumus.

[9.3] Darba likumā Ministru kabinetam nav dots pilnvarojums pieņemt rīkojumus, kas skar darba tiesiskās attiecības, un Ministru kabinetam nav dotas tiesības iejaukties darba tiesību jomā, ierobežot Darba likumā noteiktās darbinieku un darba devēja tiesības, uzlikt papildu pienākumus.

[10] Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmā daļa noteic, ka administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja likumā nav noteikts citādi.

Ņemot vērā, ka pieteicēja nav lūgusi lietu izskatīt mutvārdu procesā un tiesa nekonstatē citus šķēršļus lietas izskatīšanai rakstveida procesā, tiesa uzskata par iespējamu konkrēto administratīvo lietu izskatīt rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[11] Tiesa, izvērtējot lietas dalībnieku sniegtos rakstveida paskaidrojumus kopsakarā ar lietas materiāliem un lietā esošajiem pierādījumiem, secina, ka pieteikums ir noraidāms turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[12] Rīkojuma 5.3.apakšpunkts (*redakcijā, kas bija spēkā Rīkojuma pieņemšanas brīdī*) paredzēja, ka valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbinieki un amatpersonas no 2021.gada 15.novembra savus darba pienākumus var veikt tikai tad, ja viņiem ir vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts.

Kā izriet no lietas materiāliem, pieteicēja strādā par koncertmeistari /Nosaukums A/, /Nosaukums B/ un /Nosaukums C/ (turpmāk kopā – darba devēji) (*lietas 1.sējuma 36.–45.lapa*).

Saskaņā ar Mārupes novada domes /Nolikums A/ 1.punktu /Nosaukums A/ ir Mārupes novada domes dibināta izglītības iestāde vispārējās izglītības programmu īstenošanai. Saskaņā ar Rīgas domes /Nolikums B/ 2.punktu /Nosaukums B/ ir Rīgas pilsētas pašvaldības dibināta un Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta pakļautībā esoša vispārējās izglītības iestāde, kas īsteno pamatizglītības, speciālās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmas. Saskaņā ar /Nolikums C/ 2.punktu /Nosaukums C/ ir Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta pakļautībā esoša interešu izglītības iestāde, kas īsteno interešu izglītības un citas izglītības programmas un veic organizatoriski metodisko un informatīvo darbību.

Ievērojot minēto, tiesa secina, ka pieteicējas darba devēji ir pašvaldību izglītības iestādes. Tas nozīme, ka pieteicēja ir uzskatāma par valsts institūcijas darbinieci, līdz ar to uz pieteicēju attiecināms Rīkojuma 5.3.apakšpunkts.

[13] Pieteicēja norāda, ka ar Rīkojuma 5.3.apakšpunktu primāri tiek ierobežotas pieteicējas tiesības uz privāto dzīvi un tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai, jo pieteicējai ir tiesības brīvi izvēlēties, kādus medikamentus lietot, un medikamentu lietošanas vai nelietošanas fakts nedrīkst kļūt par obligātu priekšnosacījumu tam, vai pieteicēja drīkst vai nedrīkst pildīt savus darba pienākumus. Pieteicēja atsaucas uz tiesību normām, no kurām izriet, ka jebkādu ar veselību saistītu darbību drīkst veikt tikai ar personas brīvprātīgu un apzinātu piekrišanu.

Personas privāto dzīvi aizsargā Satversmes 96.pants, kurš noteic, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. Minētās tiesības ir ietvertas arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā. Eiropas cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) ir atzinusi, ka personas fiziskā neaizskaramība, tostarp attiecībā uz medicīnisku manipulāciju veikšanu, ir daļa no "privātās dzīves" konvencijas 8.panta izpratnē (*ECT 1998.gada 15.janvāra lēmums lietā "Boffa un citi pret Sanmarīno" un 2013.gada 12.marta lēmums lietā "Baytüre un citi pret Turciju"*). Tāpat ECT atzinusi, ka vakcinācijas pienākums un šī pienākuma neizpildes sekas ir personu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojums (*ECT 2021.gada 8.aprīļa sprieduma lietā "Vavrička un citi pret Čehiju"258.–261.punkts*).

No Rīkojuma 5.3.apakšpunkta izriet, ka tajā bija ietverts nevis piespiedu pienākums vakcinēties vai iegūt pārslimošanas sertifikātu, bet noteikts ierobežojums attiecīgās institūcijas darbiniekam vai amatpersonai turpināt veikt savus darba pienākumus, ja personai nav vakcinēšanās vai pārslimošanas sertifikāta. Jebkurā gadījumā vakcinācija ir uzskatāma par medicīnisku manipulāciju (ierobežojumu), un pieteicējai ir tiesības izvēlēties, vai viņa vēlas vakcinēties. Rīkojuma 5.3.apakšpunktā nav paredzēts pienākuma izpildi panākt ar varu – vakcīnas ievadīšanu personas organismā pretēji šīs personas gribai. Proti, persona varēja izvēlēties nevakcinēties, bet šādas izvēles gadījumā tai bija jārēķinās ar tiesiskajām sekām – ierobežojumu veikt darba pienākumus, sākot ar 2021.gada 15.novembri.

Vakcinēšanās vai pārslimošanas sertifikāta esība kā priekšnoteikums nodarbinātībai ir arī Satversmes 106.panta pirmajā teikumā garantēto pamattiesību ierobežojums. Saskaņā ar Satversmes 116.pantu Satversmes 96.pantā un 106.pantā noteiktās tiesības var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Izšķirošs ir tas, vai konkrētajā gadījumā šādi Satversmē garantēto tiesību ierobežojumi ir attaisnojami, proti, tie ir noteikti ar likumu, tiem ir leģitīms mērķis un tie ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā.

[14] Attiecībā uz ierobežojuma tiesisko pamatu tiesa konstatē turpmāk minēto.

[14.1] Atbilstoši Satversmes 64.pantā noteiktajam likumdošanas tiesības pieder Saeimai. Saeima ir pieņēmusi un Latvijas Valsts prezidents ir izsludinājis likumu "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli". Atbilstoši šī likuma 2.pantam tas nosaka kārtību, kādā izsludina un atceļ īpašu tiesisko režīmu – ārkārtējo situāciju vai izņēmuma stāvokli –, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības, to ierobežojumus, īpašos pienākumus un tiesiskuma nodrošināšanu šo tiesisko režīmu spēkā esības laikā. Saskaņā ar minētā likuma 5.panta pirmo daļu ārkārtējo situāciju izsludina Ministru kabinets.

Arī Latvijas Valsts prezidents un Saeimas priekšsēdētāja, Ministru prezidents, Satversmes tiesas priekšsēdētāja un Augstākās tiesas priekšsēdētājs

kopsēdē ir atzinuši, ka ārkārtējās situācijas vadība ir Ministru kabineta uzdevums. Pārējie valsts konstitucionālie orgāni mūsu demokrātiskās valsts iekārtas noteiktās līdzsvara un atsvara sistēmas ietvaros, un sargājot Satversmes pamatprincipus, savu kompetenci un procedūras īsteno tā, lai tiktu nodrošināta ārkārtējās situācijas vadība (Latvijas Valsts prezidenta 2020.gada 23.marta paziņojuma Nr.8 "Valsts konstitucionālo orgānu darbības pamatprincipi ārkārtējā situācijā" 6.punkts, pieejams *https://likumi.lv/ta/id/313400-valsts-konstitucionalo-organu-darbibas-pamatprincipiarkartejasituacija*, aplūkots 2022.gada 14.septembrī).

Arī tiesību eksperts – Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes docents Dr. iur. Jānis Pleps – ir norādījis, ka Ministru kabinets, izdodot Rīkojumu, ir rīkojies atbilstoši likumam "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli", lai Satversmē noteikto pilnvaru ietvaros novērstu apdraudējumu, kas saistīts ar Covid-19 infekcijas izplatību (*Pleps J., Līce K., Meistere D. Vai Saeimas deputātiem un citu valsts konstitucionālo orgānu amatpersonām ir pienākums vakcinēties Jurista Vārds, 02.11.2021., Nr.44 (1206), 15.–21.lpp.*).

Savukārt atbilstoši likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 10.panta pirmajā daļā noteiktajam Saeimas Prezidijs Ministru kabineta lēmumu par ārkārtējo situāciju vai par tādiem grozījumiem lēmumā par ārkārtējo situāciju, kuri nosaka papildu teritoriālos vai tiesību ierobežojumus, kā arī par izsludinātās ārkārtējās situācijas pagarināšanu, nekavējoties iekļauj Saeimas sēdes darba kārtībā.

No publiski pieejamās informācijas tiesa konstatē, ka Saeima 2021.gada 14.oktobra sēdē nolēma atbalstīt Ministru kabineta lēmumu izsludināt ārkārtējo situāciju no 2021.gada 11.oktobra līdz 2022.gada 11.janvārim, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, atbilstoši Rīkojumā noteiktajam (Saeimas priekšsēdētājas biedres 2021.gada 14.oktobra paziņojums. Pieejams: *https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs_lmp.nsf/0/E1ADEA9A00B2EA9BC225876E004601EB?OpenDocument*, aplūkots 2022.gada 14.septembrī).

Ievērojot minēto, tiesai nav šaubu, ka Ministru kabinets bija tiesīgs izsludināt ārkārtējo situāciju un šajā laikā ierobežot valsts pārvaldes, pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus.

[14.2] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 11.pantā ietvertajam likuma atrunas principam privātpersonai nelabvēlīgu administratīvo aktu izdot iestāde var uz Satversmes, likuma, kā arī uz starptautisko tiesību normas pamata.

Saskaņā ar juridiskajā literatūrā skaidroto likuma atrunas principa būtība ir tāda, ka iestāde personai nelabvēlīgu administratīvo aktu var izdot tikai uz tautas vai tautas vēlētu priekšstāvju pieņemta vai akceptēta normatīvā akta pamata (*Biksiniece-Martinova L. Administratīvā procesa likuma 11.panta komentārs. Grām.: Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (Zin. red.) Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 171.lpp.*).

Rīkojums izdots, pamatojoties uz Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likuma 4.panta pirmās daļas 1.punkta "e" apakšpunktu, likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.pantu, 5.panta pirmo daļu, 6.panta pirmās daļas 1.punktu un otro daļu, 7.panta 1.punktu un 8.pantu, kā arī Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otro daļu.

Likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli" 4.panta pirmajā daļā ir skaidrots, ka ārkārtējā situācija ir īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildu pienākumus. Minētā likuma 8.panta otrajā daļā ir noteikts, ka, izsludinot ārkārtējo situāciju, Ministru kabinetam papildus šā panta pirmajā daļā minētajām tiesībām ir tiesības noteikt konkrētajā ārkārtējā situācijā nepieciešamus pasākumus, kas valsts apdraudējuma un tā seku novēršanai vai pārvarēšanai paredzēti likumos, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci valsts apdraudējuma novēršanā vai pārvarēšanā. Epidemioloģiskās drošības likuma 3.panta otrajā daļā ir paredzēts, ka Ministru kabinets nosaka epidemioloģiskās drošības pasākumus atsevišķu infekcijas slimību izplatības ierobežošanai.

Arī Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 4.panta pirmās daļas 7.punkts paredz tieši Ministru kabineta tiesības noteikt īpašus epidemioloģiskās drošības pasākumus, kurus personām nepieciešams veikt. Saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 3.pantu epidemioloģiskā drošība cita starpā ietver iedzīvotāju vakcināciju (pirmās daļas 3.punkts), kura epidēmijas vai pandēmijas gadījumā var tikt noteikta kā obligāta.

Tātad gan likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli", gan Epidemioloģiskās drošības likums, gan Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums paredz tiesības tieši Ministru kabinetam noteikt konkrētus pasākumus, kādi jāveic ārkārtējās situācijas gadījumā infekcijas slimības ierobežošanai.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka Rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir izdots uz likuma pamata.

Turklāt Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta trešā daļā paredz, ja sākusies epidēmija vai pandēmija vai pastāv tās draudi, var izsludināt papildu obligāto vakcināciju Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Tādējādi likumā ir paredzēts pilnvarojums Ministru kabinetam izsludināt papildu obligāto vakcināciju.

Līdz ar to ir nepamatots pieteicējas arguments, ka Ministru kabinets ir rīkojies ārpus sava deleģējuma robežām.

[14.3] Attiecībā uz pieteicējas norādi, ka Darba likumā Ministru kabinetam nav dots pilnvarojums pieņemt rīkojumus, kas skar darba tiesiskās attiecības, un Ministru kabinetam nav dotas tiesības iejaukties darba tiesību jomā, ierobežot Darba likumā noteiktās darbinieku un darba devēja tiesības, uzlikt papildu pienākumus, Administratīvā apgabaltiesa jau iepriekš norādīja, ka tiesiskajās attiecībās ir jāievēro un jāpiemēro ne tikai Darba likums, bet arī citi normatīvie akti atbilstoši normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijai (Administratīvā procesa likuma 15.pants), tostarp likuma "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli", Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma un Epidemioloģiskās drošības likuma normas kā speciālās tiesību normas (*Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 1.februāra lēmuma lietā Nr.A420265921 12.punkts*).

[15] Attiecībā uz apstrīdētās normas leģitīmo mērķi tiesa norāda turpmāk minēto.

[15.1] Vērtējot, vai pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis, tiesa noskaidro, vai tā pamatā ir apstākļi un argumenti, kādēļ tas vajadzīgs, proti, vai ierobežojums ticis noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad (*Satversmes tiesas 2005.gada 22.decembra sprieduma lietā Nr.2005-19-01 9.punkts*).

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 1.punktam iestāde lemj par administratīvā akta nepieciešamību, lai sasniegtu tiesisku (leģitīmu) mērķi.

No Rīkojuma izriet, ka ierobežojumi noteikti, lai apturētu straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi un mazinātu novēršamo mirstību, vienlaikus nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību.

Valsts spēja nodrošināt Satversmes 111.pantā noteiktās tiesības uz veselības aizsardzību ir tieši atkarīga no veselības aprūpes sistēmas spējas sniegt personai, kurai radušies veselības traucējumi, tai nepieciešamo medicīnisko palīdzību. Satversmes tiesa atzinusi, ka veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršana ir svarīga visas sabiedrības labklājībai, jo no pienācīgas veselības aprūpes sistēmas funkcionēšanas ir atkarīga visu iedzīvotāju iespēja saņemt veselības aprūpi un tādējādi īstenot savas tiesības uz veselības aizsardzību ne vien saslimstot ar Covid-19, bet arī citu veselības traucējumu gadījumā (*Satversmes tiesas 2022.gada 10.marta sprieduma lietā Nr.2021-24-03 25.punkts*).

Tiesas vērtējumā tiesību akta projekta "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (pieejams

https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/cb8e3fcb-625c-4cb2-9d74-50bd29a8e233, aplūkots 2022.gada 14.septembrī) ietvertā informācija norāda uz ļoti būtisku nepieciešamību sasniegt Rīkojuma mērķi. Tajā norādītie dati liecina par strauju Covid-19 infekcijas izplatības pieaugumu, kā rezultātā ir nepieciešams pastiprināt epidemioloģiskās kontroles pasākumus, tādējādi mazinot inficēšanās biežumu un pārslodzi ārstniecības iestādēm. Lemjot par epidemioloģiskās kontroles pasākumu pastiprināšanu, ir ņemts vērā Covid-19 infekcijas reproduktivitātes koeficients, no kā secināts, ka šobrīd ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi nav pietiekami, lai novērstu strauju infekcijas tālāko izplatību, kam sekas būs straujš pacientu ar smagu slimības gaitu pieaugums slimnīcās un straujš nāves gadījumu pieaugums. Prognozēts, ka, vadoties no esošās situācijas, ja tiek paredzēti pasākumi, kas par 50 % mazina cilvēku, kas nav vakcinēti, kontaktēšanos, un par 20 % mazina kontaktēšanos vakcinētu cilvēku vidū, papildus paredzot pasākumus vakcinācijas veicināšanai, var tikt panākta Covid-19 straujās izplatības apturēšana un ar to saistītās pārslodzes veselības sektoram un nāves gadījumu pieauguma apturēšana novembra vidū.

ECT ir atzinusi, ka vakcinācijas pienākums ir nacionālo iestāžu atbilde uz neatliekamu sociālo vajadzību aizsargāt personu un sabiedrības veselību pret attiecīgajām slimībām (*ECT 2021.gada 8.aprīļa sprieduma lietā "Vavrička un citi pret Čehiju" 284.punkts*).

Arī Administratīvā apgabaltiesa norādīja, ka konkrētajā gadījumā ir skaidrs, ka Rīkojums, tajā skaitā 5.3.apakšpunktā ietvertais ierobežojums, ir pieņemts, balstoties uz epidemioloģiskās drošības apsvērumiem un no tiem izrietošiem objektīviem kritērijiem. Šie apsvērumi un iespējamie rīcības scenāriji, uzklausot arī pieaicināto ekspertu viedokli, tika apspriesti Krīzes vadības padomes sēdē 2021.gada 7.oktobrī. Krīzes vadības padome ir institūcija, kuras uzdevums tostarp ir sagatavot priekšlikumus Ministru kabinetam par nepieciešamajiem pasākumiem valsts apdraudējuma novēršanai. Ministru kabinets 2021.gada 8.oktobrī ārkārtas sēdē ir akceptējis Krīzes vadības padomes izstrādāto priekšlikumu par vakcinācijas pienākumu publiskajā sektorā. Tātad ir akceptēts arī tas pamatojums un epidemioloģiskās drošības apsvērumi, kas ir kalpojuši par pamata attiecīgā priekšlikuma izstrādei (*Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 1.februāra lēmuma lietā Nr.A420265921 12.1.apakšpunkts*).

[15.2] Atbilstoši tiesību akta projekta "Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (pieejams *https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/03719be2-3585-4b91-b2d4-f7f840e08b3e*, aplūkots 2022.gada 14.septembrī) norādītajam darbiniekiem ir augsts risks inficēties no kolēģiem, klientiem, apmeklētājiem, kā arī dodoties uz darbu ar sabiedrisko transportu. Tādēļ visiem klātienē strādājošajiem darbiniekiem ir nepieciešams vakcinēties, lai pasargātu sevi no ilgstošas darbnespējas un iespējas izplatīt infekciju tālāk – kolēģiem, kā arī ārpus darba loka.

Papildus jāņem vērā, ka valsts pārvaldē ir ierobežots darbinieku resurss, tādēļ ikviena darbinieka ilgstoša slimošana ietekmē valsts pārvaldei noteikto funkciju izpildi. Lai varētu aizvietot kolēģus, kā arī būt gataviem strādāt krīzes situācijās, visiem valsts pārvaldes darbiniekiem jābūt vakcinētiem, lai arī ikdienā daļai ir iespēja strādāt attālināti.

[15.3] Līdz ar to tiesa atzīst, ka ierobežojumam ir leģitīms mērķis – neatliekama sociāla vajadzība aizsargāt citu cilvēku tiesības – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību. Šis mērķis atbilst gan Satversmes 116.pantā, gan 1997.gada 4.aprīļa Konvencijas par cilvēktiesību un cieņas aizsardzību bioloģijā un medicīnā: Konvencija par cilvēktiesībām un biomedicīnu 26.pantā ietvertajiem mērķiem, kuru sasniegšanai pamattiesības var tikt ierobežotas.

[16] Tālāk, izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, tiesai ir jāpārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam (*Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija sprieduma lietā Nr.2006-42-01 11.punkts un 2015.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr.2015-03-01 25.punkts*).

[16.1] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 2.punktam iestāde lemj par administratīvā akta piemērotību attiecīgā mērķa sasniegšanai.

Tiesa konstatē, ka Ministru kabineta tiesai sniegtajā rakstveida paskaidrojumā (*lietas 1.sējuma 73.–86.lapa*), kā arī Ministru kabineta pilnvarotās pārstāves Veselības ministrijas papildu paskaidrojumos (*lietas 2.sējuma 19.–39., 108.–127.lapa*) ir plaši pamatota izraudzīto līdzekļu piemērotība leģitīmā mērķa sasniegšanai, ko tiesa procesuālās ekonomijas nolūkā neatkārtos.

Pieņemot Rīkojumu, bija aktuāls vīrusa Delta variants, attiecībā uz kuru vakcīnu efektivitāte bija pietiekami pierādīta. Piemēram, Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras 44.nedēļas Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojumā norādīts, ka vairākos pētījumos ir pierādīta vakcīnu efektivitāte, aizsargājot pret infekciju. Neinficētas personas vīrusu nepārnes, tādējādi vakcīnas efektīvi novērš transmisiju. Transmisija tiek samazināta arī tad, ja vakcinēta persona tomēr ir inficējusies, jo ir samazināts vīrusa izplatības ilgums un pakāpe. Divu vakcīnu devu aizsardzība pret simptomātisku Covid-19 Delta varianta infekciju ir 65–70 % *AstraZeneca AB* vakcīnai "Vaxzevria", kā arī 80–95 % *BioNTech Manufacturing GmbH* vakcīnai "Comirnaty" un *Moderna Biotech Spain, S.L.* vakcīnai "Spikevax". Visu trīs vakcīnu efektivitāte pret hospitalizāciju arī Delta varianta gadījumā ir virs 90 %. Tas pats attiecas uz mirstību (pieejams *https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1032671/Vaccine_surveillance_report_-_week_44.pdf*, aplūkots 2022.gada 14.septembrī).

Arī no ASV Slimību kontroles un profilakses centra zinātniskajā aprakstā par Covid?19 vakcīnām un vakcināciju (pieejams *https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/fully-vaccinated-people.html*, aplūkots 2022.gada 14.septembrī), kas pēdējo reizi atjaunots 2021.gada 15.septembrī, izrietēja, ka ASV Covid-19 vakcinācijas programma ir ievērojami samazinājusi slimības slogu ASV, novēršot smagu slimību pilnībā vakcinētiem cilvēkiem un pārtraucot transmisijas ķēdes. Norādīts, ka vakcīnas samazina vīrusa pārnesi pat Delta varianta gadījumā, jo vakcinētas inficētās personas ir infekciozas īsāku laiku salīdzinājumā ar nevakcinētiem cilvēkiem, kas ir inficējušies ar Delta variantu.

Tāpat arī Lielbritānijā iegūtie dati liecināja, ka *BioNTech Manufacturing GmbH* vakcīnai aizsardzība (94 %) samazinās līdz 88 % Covid-19 Delta varianta gadījumā (pieejams *https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMoa2108891*, kā arī *https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3790399*, aplūkots 2022.gada 14.septembrī).

Slimību profilakses un kontroles centrs, pildot Imunizācijas valsts padomes sekretariāta funkcijas, 2021.gada 5.novembrī sniedza tiesai skaidrojumu, ka vakcinācija ir ārkārtīgi būtisks profilakses pasākums jebkuras vakcīnregulējamas infekcijas slimības izplatības un transmisijas apturēšanai. Saskaņā ar pašreizējiem zinātniskajiem pierādījumiem un tiem pierādījumiem, kas joprojām veidojas, personām, kuras ir vakcinētas, ir samazināts risks inficēt citus cilvēkus. Pieaugošā Covid-19 saslimstība ietekmē ne tikai cilvēkus, kas nav vakcinēti pret Covid-19, bet visu sabiedrību kopumā (*lietas 1.sējuma 63.–67.lapa*).

Slimību profilakses un kontroles centra 2021.gada 5.novembrī sniegtie dati par laika periodu no 2021.gada 1.augusta līdz 2021.gada 31.oktobrim liecināja, ka risks saslimt nevakcinētām personām ir 2,8 reizes lielāks par vakcinācijas kursu pabeigušām personām, hospitalizācijas risks nevakcinētām personām ir 6,1 reizes lielāks par vakcinācijas kursu pabeigušām personām, savukārt risks nomirt nevakcinētām personām ir 6,3 reizes lielāks par vakcinācijas kursu pabeigušām personām. Pastāvot joprojām plašai vīrusa lipīgā Delta varianta izplatībai, palielinās risks inficēties ar SARSCoV-2 visām

personām ar vājāku imūnsistēmu, tajā skaitā arī vakcinētām personām, piemēram, senioriem, personām ar hroniskām un akūtām slimībām. Tāpat minētajā atzinumā norādīts, ka, vakcinējot jaunus cilvēkus un visus, kuriem nav hroniskas saslimšanas, samazinās infekcijas izplatība populācijā, tostarp riska grupas pacienti un cilvēki, kuriem vakcīna neizveido pietiekamu aizsardzību, būs pasargāti no inficēšanās un smagas saslimšanas un nāves (*lietas 1.sējuma 68.–70.lapa*).

Tiesa minētā kontekstā ņem vērā arī ECT 2021.gada 8.aprīļa sprieduma apvienotajā lietā Nr.47621/13 *Vavrička un citi pret Čehiju* 279.punktā norādīto, ka pienākuma mērķis ir aizsargāt visu sabiedrības locekļu veselību, īpaši to personu, kas ir īpaši neaizsargātas pret noteiktām slimībām un kuru vārdā pārējie iedzīvotāji tiek lūgti uzņemties minimālu risku vakcinācijas formā.

Lai arī pētījumos (piemēram, *Community transmission and viral load kinetics of the SARS-CoV-2 delta (B.1.617.2) variant in vaccinated and unvaccinated individuals in the UK: a prospective, longitudinal, cohort study//The Lancet Infectious Diseases, 29.10.2021*., pieejams *https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(21)00648-4/fulltext*, aplūkots 2022.gada 14.septembrī) secināts, ka arī vakcinētās personas var nodot vīrusu tālāk, zinātniskajā literatūrā norādītais kopumā tomēr apliecināja, ka vakcinācija samazina infekcijas izplatību, kā arī hospitalizācijas un nāves risku, tādējādi aizsargājot gan personu pašu, gan tās līdzcilvēkus.

Ir jāņem vērā, ka pandēmija ir globāls izaicinājums, kas jārisina nekavējoties, pat ja zinātne atsevišķos gadījumos vēl nespēj sniegt absolūti pārliecinošas atbildes uz sarežģītiem jautājumiem un ekspertu viedoklis laika gaitā, balstoties uz jauniegūtiem pierādījumiem, ir mainījies. Valsts pienākums ir aizsargāt ikviena dzīvību un veselību. Slimību profilakses un kontroles centra sniegtā informācija par saslimstības rādītājiem, vakcinācijas efektivitāti (ietekmi uz risku saslimt ar Covid-19 smagā formā, hospitalizācijas un letāla iznākuma risku, infekcijas pārneses iespēju), kas balstīta statistikas datu analīzē, ekspertu viedokļos un zinātnes atziņās, apliecināja vakcinēšanās piemērotību Covid-19 infekcijas izplatības samazināšanai Rīkojuma pieņemšanas brīdī. Tāpat, novērtējot šo līdzekļu piemērotību, paturams prātā, ka Rīkojuma mērķis bija mazināt novēršamu mirstību un apturēt straujo vīrusa izplatību (kā arī nodrošināt valsts funkciju nepārtrauktību), bet ne pilnībā izslēgt saslimšanas iespēju.

Tādējādi vakcinācija, pieņemot Rīkojumu, pamatoti tika uzskatīta par piemērotu līdzekli Rīkojuma leģitīmo mērķu sasniegšanai.

[16.2] Ievērojot to, ka Rīkojuma 5.3.apakšpunktam bija ilgstoša iedarbība, jāņem vērā, ka Rīkojuma spēkā esības laikā sāka izplatīties cits vīrusa variants (Omikrona variants).

Ministru kabineta 2022.gada 6.janvāra ārkārtas sēdē tika uzklausīta informācija par aktuālo epidemioloģiskās drošības situāciju (pieejama *https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/cabinet_ministers/a2841529-b12a-48ae-9f30-a22940e25af4*, aplūkots 2022.gada 16.septembrī). No prezentācijas (pieejama *https://tapportals.mk.gov.lv/attachments/legal_acts/document_versions/386fa4f4-5b04-4bef-83cd-6cd20e78dde0/download*, aplūkots 2022.gada 16.septembrī), kurā ietverta atsauce uz zinātnisko literatūru, izrietēja, ka vakcinācijas efektivitāte pret simptomātisku slimību ar Omikrona variantu ir ievērojami zemāka salīdzinājumā ar Delta variantu un strauji samazinās laika gaitā. Tomēr aizsardzība pret hospitalizāciju ir daudz lielāka nekā pret simptomātisku slimību, jo īpaši pēc balstvakcinācijas, kad vakcinācijas efektivitāte pret hospitalizāciju ir tuvu 90 %. Tādējādi, arī mainoties faktiskajiem apstākļiem, Ministru kabinets ir apsvēris izvēlētā līdzekļa piemērotību leģitīmā mērķa sasniegšanai, vakcināciju joprojām atzīstot par pietiekami efektīvu līdzekli.

Šādi secinājumi attiecībā uz vakcinācijas efektivitāti saskan arī ar aktuālajām zinātnes atziņām laikā, kad Rīkojums zaudēja spēku. Piemēram, 2022.gada 17.martā publicētajā Apvienotās Karalistes Veselības drošības aģentūras Covid-19 vakcīnu uzraudzības ziņojumā (11.nedēļa) norādītais liecina, ka pret vīrusa Omikrona variantu pirmos trīs mēnešus vakcīnu divu devu aizsardzība attiecībā uz simptomātisku saslimšanu ir 25–70 %, savukārt pret hospitalizāciju tā ir 65–85% (pieejams *https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1061532/Vaccine_surveillance_report_-_week_11.pdf*, aplūkots 2022.gada 16.septembrī).

Nozīme ir arī tam, ka Ministru kabineta sēdē, kurā tika lemts par ārkārtējās situācijas pagarināšanu līdz 2022.gada 28.februārim, tika prezentētas vīrusa Omikrona varianta saslimstības un hospitalizācijas prognozes janvārī–februārī (pieejams *https://www.youtube.com/watch?v=YT4AhMmlayE&list=PLxxK65h4EFyfkjleZFt6jWxJ6etHK3CgV&index=11 (35:52-50:45)*, aplūkots 2022.gada 16.septembrī), kas norādīja uz būtisku saslimstības un hospitalizācijas pieaugumu. Ministru kabineta rīkojuma (grozījumu) projekta 22-TA-1 "Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojumā Nr.720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (pieejama *https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/23705b15-16a8-47cfa246-f3d8586b2af0*, aplūkots 2022.gada 16.septembrī) ir vērsta uzmanība uz vīrusa Omikrona varianta izplatības sākšanos un vakcīnu efektivitātes mazināšanos, vienlaikus secinot, ka zibensveidīgas infekcijas izplatības novēršanai ir jāturpina jau ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi, un nav pieļaujama to atcelšana. Tādējādi, sākoties Omikrona varianta izplatībai, ir pārvērtēta ne vien izvēlētā līdzekļa piemērotība, bet arī nepieciešamība.

Tāpat tiesa ņem vērā, ka Ministru kabinets, apsverot esošo situāciju un tās attīstības prognozes pēc ārkārtējās situācijas beigām, saskatīja iespēju iepriekš noteiktos ierobežojumus atvieglot. Proti, Ministru kabineta noteikumu projekta 22-TA-436 "Grozījumi Ministru kabineta 2021.gada 28.septembra noteikumos Nr.662 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai"" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) (pieejama *https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/b59bf4f1-5c0a-4af5-be5f-96c101965608*, aplūkots 2022.gada 16.septembrī) ir skaidrots, ka attiecībā uz darba pienākumu veikšanu no 1.marta tiek atcelts pienākums veikt darba pienākumus tikai ar derīgu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu, bet, vadoties no Covid-19 izplatības tendencēm un jau iepriekš aprakstītās vakcinācijas efektivitātes, tiek saglabāts nosacījums darba pienākumus klātienē veikt ar vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu atsevišķās jomās.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka Ministru kabinets ir ņēmis vērā situācijas attīstību, aktuālo situāciju un zinātnes atziņas, lemjot par pakāpenisku ierobežojumu atvieglošanu tiklīdz tas ir bijis iespējams.

[16.3] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 3.punktam iestāde lemj par administratīvā akta vajadzību, tas ir, par to, vai šo mērķi nav iespējams sasniegt ar līdzekļiem, kuri mazāk ierobežo administratīvā procesa dalībnieku tiesības vai tiesiskās intereses. Atbilstoši juridiskajā literatūrā norādītajam, ja tiek secināts, ka attiecīgo mērķi tikpat efektīvi var sasniegt ar citu – mazāk ierobežojošu vai mazāk resursus patērējošu līdzekli – attiecīgais līdzeklis ir jānomaina (*Briede J., Levits E. Administratīvā procesa likuma 66.panta komentārs. Administratīvā procesa likuma komentāri. A un B daļa. Briede J. (Zin. red.) Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2013, 645.lpp.*).

[16.3.1] Pieteicēja uzskata, ka ir pārkāpts samērīguma princips, jo leģitīmo mērķi varētu nodrošināt arī ar citiem līdzekļiem. Piemēram, ar pienākuma noteikšanu daļai valsts un pašvaldību darbiniekiem, tostarp arī pieteicējai, strādāt attālināti vai, strādājot klātienē, uzrādīt negatīvu Covid-19 testu.

Kā izriet no starp pieteicēju un darba devējiem noslēgtajiem darba līgumiem, pieteicēja izglītības iestādēs pieņemta darbā par koncertmeistari, kuras pienākums ir nodrošināt klavierpavadījumu (*lietas 1.sējuma 36.–45.lapa*). Tiesas ieskatā pieteicēja savus darba pienākumus darba specifikas dēļ nevarēja veikt attālināti, tādējādi attālināta darba iespējas kā mazāk ierobežojošs līdzeklis attiecībā uz pieteicēju nebija apsverams.

Arī Administratīvā apgabaltiesa atzina, ka, koncertmeistaram, kura darba pienākumos ietilpst nodrošināt deju klavierpavadījumu, ir būtiski darba pienākumus veikt klātienē, jo pretējā gadījumā zūd nepieciešamība pēc šāda darbinieka (amata). Pieteicējas norādei par to, ka darba pienākumos ietilpst arī pienākumi, kurus var veikt arī attālināti, nav nozīmes, jo pamata pienākums, proti, klavierspēles pavadījuma nodrošināšana dejām, ir veicams klātienē

(*Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 1.februāra lēmuma lietā Nr.A420265921 15.punkts*).

Vienlaikus tiesa vērš uzmanību, ka atbilstoši Slimību profilakses un kontroles centra 2021.gada 5.novembra atzinuma 3.punktā norādītajam vakcinētas personas saslimšanas gadījumā slimo vieglāk un viņām retāk veidojas komplikācijas, kas nosaka īsāku darbnespēju. Valsts un pašvaldību institūcijas, tai skaitā kapitālsabiedrības, tiek veidotas, lai nodrošinātu nepārtrauktu publisko funkciju izpildi un sniegtu iedzīvotājiem nepieciešamos pakalpojumus. Līdz ar to ikvienam valsts un pašvaldības institūcijās nodarbinātajam, tostarp pieteicējai, ir jābūt gatavam jebkurā brīdī savus pienākumus veikt klātienē un nav pamata paļauties uz ārkārtējās situācijās laikā paredzēto iespēju strādāt attālināti. Turklāt arī, veicot darba pienākumus attālināti, nodarbinātie savā ikdienā nav izslēgti no Covid?19 infekcijas slimības aprites ķēdes (*lietas 1.sējuma 68.–70.lapa*).

Jāņem vērā, ka valsts pārvaldē ir ierobežots darbinieku resurss, tādēļ ikviena darbinieka ilgstoša slimošana ietekmē valsts pārvaldei noteikto funkciju izpildi. Līdz ar to, lai arī ikdienā daļai ir iespēja strādāt attālināti, prasība visiem valsts pārvaldes darbiniekiem būt vakcinētiem ir pamatota arī ar to, lai būtu iespēja aizvietot kolēģus, kā arī būt gataviem strādāt krīzes situācijās. Tiesa norāda, ka ierobežojuma mērķis ir veicināt darbinieku (amatpersonu) vakcināciju, lai nodrošinātu pēc iespējas drošākus darba apstākļus. Jo darba apstākļi būs drošāki, jo mazāk personu saslims, tādējādi tiks veicināts gan mērķis apturēt straujo Covid-19 infekcijas izplatību un veselības nozares pārslodzi, gan mērķis nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību.

Papildus tiesa uzskata, ka situācijās, kas prasa valsts un pašvaldību institūciju kopīgu iesaisti krīzes atrisināšanā, jebkuram darbiniekam, kura alga ir atkarīga no valsts budžeta līdzekļiem, ir jālīdzdarbojas krīzes novēršanā.

[16.3.2] Par Covid-19 testu veikšanu darbavietā Slimību profilakses un kontroles centrs tiesai sniedza informāciju, ka vakcināciju nevar aizstāt ar testēšanu, jo testēšana nesniedz imunitāti pret attiecīgo infekcijas slimību, kā to dara vakcinācija. Vienmēr pastāv iespēja, ka cilvēks pēc testēšanās var inficēties. Tāpat ir jāņem vērā, ka tests nepasargā personu no inficēšanās konkrētā pakalpojuma sniegšanas vai saņemšanas laikā. Tikai vakcinēšanās pret Covid-19 vai pārslimošana, kas ir notikusi pēdējā pusgada laikā, sniedz cilvēkam nepieciešamo aizsardzību pret Covid-19 vīrusu jeb imunitāti. Testētā persona var atrasties tā saucamajā inkubācijas periodā, kas personai rada viltus drošības sajūtu. Rezultātā brīdī, kad testētais cilvēks kļūst infekciozs, viņš jau var būt paspējis inficēt ievērojamu skaitu citu cilvēku. Tādēļ testēšana var būt tikai kā papildu drošības apstāklis, īpaši gadījumos, kad personas saņem vai sniedz vienreizēju, īsu pakalpojumu. Riska pakāpe testētām un vakcinētām vai pārslimojušām personām nav salīdzināma, jo cilvēkam, kuram ir iestājusies imunitāte pret Covid-19 vīrusu, drošības un aizsardzības līmenis palielinās, bet risks inficēties ļoti ievērojami samazinās (*lietas 1.sējuma 63.–67.lapa*).

[16.3.3] Par distancēšanos, sejas masku lietošanu, aizsargbarjeru nodrošināšanu darbavietās, un roku dezinfekciju Slimību profilakses un kontroles centrs ir sniedzis skaidrojumu, ka tās nekontrolētas infekcijas slimības izplatības gadījumā un zemas vakcinācijas aptveres gadījumā nav pietiekošas, lai ierobežotu vīrusa izplatību. To pierādīja arī jau minētā straujā epidemioloģiskās situācijas pasliktināšanās. Nefarmaceitisko sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu (sejas maskas, distancēšanās, roku dezinfekcija u.c.) lietošana ir daļa no visaptverošiem profilakses pasākumiem un ir būtiska, tomēr nesniedz imunitāti pret attiecīgo infekcijas slimību, kā to dara vakcinācija (*lietas 1.sējuma 63.–67.lapa*). Tiesa norāda, ka arī plašu ierobežojumu noteikšana rada nelabvēlīgas sekas uz valsts ekonomiku. Arī ilgstoša mājsēde nav uzskatāma par samērīgu līdzekli ar sabiedrības kopējām ekonomiskām interesēm, tiesībām brīvi pārvietoties un tiesībām uz izglītību. Līdz ar to tiesa secina, ka minētie epidemioloģiskās drošības pasākumi nav tik efektīvi, lai zustu vajadzība vakcinēties. Uz to norāda gan vīrusa izplatības veids, gan vīrusa lipīgums, gan tas, ka, neskatoties uz jau esošajiem epidemioloģiskās drošības pasākumiem, situācija strauji pasliktinājās.

[16.3.4] Ievērojot minēto, nav pamata atzīt, ka leģitīmo mērķi tikpat efektīvi var sasniegt ar citiem – mazāk ierobežojošiem – līdzekļiem, piemēram, ievērojot epidemioloģiskās prasības, veicot darba pienākumus attālināti vai veicot regulāru testēšanu.

[16.4] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 66.panta pirmās daļas 4.punktam iestāde lemj par administratīvā akta atbilstību, salīdzinot privātpersonas tiesību aizskārumu un sabiedrības interešu ieguvumu un ņemot vērā, ka privātpersonas tiesību būtisku ierobežošanu var attaisnot tikai ievērojams sabiedrības ieguvums.

Konkrētajā lietā, no vienas puses, ir salīdzināmas pieteicējas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kas iekļauj tiesības uz pašnoteikšanos lemt par savu ķermeni, un pakārtoti tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu, un, no otras puses, ar Rīkojuma 5.3.apakšpunktu noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu aptvertās tiesības un intereses, proti, sabiedrības drošība un demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība.

Personai uzliktais ierobežojums – pienākums vakcinēties, lai turpinātu darbu, – ir pretnostatāms visas sabiedrības ieguvumam – Covid-19 infekcijas izplatības mazināšanai, veselības aprūpes sistēmas pārslodzes novēršanai un valsts pārvaldes funkciju nepārtrauktības nodrošināšanai. Ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un intereses ir būtiskas plašākam personu lokam (t. i., visas sabiedrības interesēs ir mazināt saslimšanu, t. sk., smagu saslimšanu, ar Covid-19, mazināt novēršamo mirstību, novērst veselības aprūpes sistēmas pārslodzi, nodrošināt valsts un pašvaldības iestāžu sniegto pakalpojumu nepārtrauktību), savukārt ar Rīkojumu noteiktais pienākums skar šaurāku personu loku. Ir būtiski, ka nekontrolēta Covid-19 izplatība varēja izraisīt veselības nozares pārslodzi un apdraudēt veselības aprūpes un ārstniecības pakalpojumu nepārtrauktību, kas ir svarīga visas sabiedrības, it īpaši mazaizsargāto sabiedrības locekļu, labklājībai, jo no pienācīgas veselības sistēmas funkcionēšanas ir atkarīga visu iedzīvotāju iespēja saņemt veselības aprūpi un tādējādi īstenot savas tiesības uz veselības aizsardzību ne vien saslimstot ar Covid-19, bet arī citu veselības traucējumu gadījumā.

Tādējādi Rīkojums sniedz skaidri saskatāmu un ievērojamu sabiedrības ieguvumu, kas būtu aizsargājams, ja vien netiktu konstatēts privātpersonas pārmērīgs tiesību ierobežojums.

[17] Pieteicēja izsaka bažas par riskiem, ko veselībai var radīt vakcīnas, ņemot vērā, ka to tirdzniecības atļauja ir piešķirta ar nosacījumu – proti, pagaidu reģistrācija uz vienu gadu Eiropā ar pienākumu veikt tālāku izpēti par riskiem un ietekmi uz cilvēka organismu. Tāpat pieteicēja norāda, ka joprojām nav visaptverošu klīnisko datu un ir nepieciešami papildu dati.

[17.1] Slimību profilakses un kontroles centrs, pildot Imunizācijas valsts padomes sekretariāta funkcijas, 2021.gada 5.novembrī sniedza skaidrojumu, ka vakcīna tiek reģistrēta jeb apstiprināta tikai tad, ja ir saņemti uzticami zinātniski pierādījumi, ka tā atbilst visām ES prasībām par vakcīnu iedarbīgumu, drošumu un kvalitāti. Vakcīnas nav iespējams reģistrēt Aģentūrā, ja tām nav veiktas visas reģistrācijai nepieciešamās pārbaudes par efektivitāti, kvalitāti un drošumu. Līdz ar to visas vakcīnas, kuras ir saņēmušas reģistrācijas atļauju, ir pārbaudītas, ar tām ir veikti nepieciešamie klīniskie pētījumi par drošumu un efektivitāti, lai pārliecinātos par to ieguvumu un risku. Pēc jebkuru zāļu, tajā skaitā arī vakcīnu, reģistrēšanas ES, Aģentūra un katras ES dalībvalsts zāļu aģentūras turpina rūpīgi uzraudzīt to drošumu. Saskaņā ar ES izstrādāto nepārtrauktas Covid-19 vakcīnu Drošuma uzraudzības plānu šo vakcīnu uzraudzība tiek veikta ievērojami intensīvāk, nekā citām zālēm, lai nodrošinātu jaunas drošuma informācijas ātru identificēšanu, apkopošanu un analīzi (*lietas 68.–75.lapa*).

Reģistrācijas ar nosacījumiem procedūra nodrošina to, ka ES iedzīvotājiem ir ātri pieejamas drošas un efektīvas zāles, vienlaikus nosakot, ka tiek ievākti papildu dati, kas paplašina zināšanas par jaunajām zālēm. Tas ne tikai nodrošina drošu un efektīvu terapiju pieejamību, bet arī ļauj zinātniekiem un regulatoriem attīstīt un reģistrēt jaunākas un modernākas terapijas. Tāpat reģistrācija ar nosacījumiem jaunām zālēm, ne tikai vakcīnām pret Covid-19, tiek izmantota ļoti bieži. Piemēram, no 39 jaunām zāļu vielām, kuras 2020.gadā tika reģistrētas Eiropā, 13 gadījumos veikta reģistrācija ar nosacījumiem. Ļoti daudzas zāles tiek pētītas un rūpīgi uzraudzītas pēcreģistrācijas periodā gan no ražotāju, gan no zinātnieku puses, lai gūtu papildu zināšanas par to

iedarbību un drošumu. Tajā pat laikā nevar uzskatīt, ka zāles nav pārbaudītas.

Saskaņā ar Eiropas parlamenta un Padomes 2004.gada 31.marta regulas (EK) Nr.726/2004, ar ko nosaka cilvēkiem paredzēto un veterināro zāļu reģistrēšanas un uzraudzības Savienības procedūras un izveido Aģentūru, 14.?a pantu nekādas atkāpes no drošības prasībām nav veiktas. Ja vakcīnas ir reģistrētas, tas nozīmē, ka Aģentūra visus pieejamos datus ir izvērtējusi un vakcīnu drošums ir atzīts par pietiekamu. Līdz ar to visas vakcīnas, kuras ir saņēmušas reģistrācijas atļauju, ir pārbaudītas, ar tām ir veikti nepieciešamie klīniskie pētījumi par drošumu un efektivitāti, lai pārliecinātos par to ieguvumu un risku.

Papildus tiesa nekonstatē, ka vakcīnas nebūtu atzīstamas par drošām plašam personu lokam sakarā ar šo personu veselības stāvokli. No Veselības ministrijas tīmekļa vietnē publicētā Imunizācijas valsts padomes 2021.gada 18.jūnija viedokļa (pieejams *https://www.vm.gov.lv/lv/media/6481/download*, aplūkots 2022.gada 16.septembrī) izriet, ka, ievērojot vairākas pieejamās vakcīnas un to dažādo sastāvu, nav tādu kontrindikāciju, kas varētu pamatot plašu vakcinācijas neveikšanu ievērojamam skaitam personu.

Līdz ar to visas vakcīnas, kuras ir saņēmušas reģistrācijas atļauju, ir pārbaudītas, ar tām ir veikti nepieciešamie klīniskie pētījumi par drošumu un efektivitāti, lai pārliecinātos par to ieguvumu un risku.

[17.2] Attiecībā uz pieteicējas norādi uz VAERS (*Vaccine Adverse Event reoprting System*) datiem par Covid-19 vakcīnas izraisītām blaknēm tiesa vērš uzmanību, ka minētie dati ir apkopoti par visām iespējamajām blakusparādībām pēc vakcinācijas neatkarīgi no tā, vai tās patiešām ir izraisījusi vakcīna. Ziņojumus var iesniegt jebkura persona, to kvalitāte un pilnīgums var atšķirties, kā arī dažreiz tie var saturēt kļūdainu informāciju (pieejams *https://vaers.hhs.gov/data/dataguide.html*, aplūkots 2022.gada 19.septembrī). Līdz ar to minētie dati nevar tikt uzskatīti par dokumentāciju, kas pierāda, ka ziņotās blaknes ir saistītas ar vakcināciju.

Papildus Zāļu valsts aģentūras tīmekļa vietnē ir pieejami aktuālie katras vakcīnas drošuma pārskati (pieejams *https://www.zva.gov.lv/lv/pacientiem-un-sabiedribai/covid-19-vakcinas/vakcinas*, aplūkots 2022.gada 19.septembrī), no kā var secināt, ka zāļu drošums joprojām tiek rūpīgi uzraudzīts un ka no konstatētajām blakus parādībām un pētījumiem nepastāv objektīvas šaubas par vakcīnu efektivitāti un drošumu tādā mērā, lai tiesai būtu pamats atzīt vakcināciju par bīstamu vai nepiemērotu konkrētā mērķa sasniegšanai.

[17.3] Vienlaikus tiesa secina, ka pieteicēja nav norādījusi uz īpašiem apstākļiem (medicīniskajām indikācijām), kuru rezultātā tiktu apdraudēta tieši viņas veselība. Pieteikumam pievienots dokuments, kas apliecina, ka pieteicējai ir 3.invaliditātes grupa (*lietas 1.sējuma 51.lapa*), tomēr šis fakts pats par sevi neliecina par objektīviem ar veselību saistītiem iemesliem, lai atliktu vai neveiktu vakcināciju. Kopumā pieteicēja tikai atsaukusies uz vispārīgu informāciju par it kā vakcīnu negatīvo ietekmi uz cilvēka veselību, kā arī uz vakcīnu tirdzniecības atļauju termiņiem un to veidu, kas gan pats par sevi neliecina par to, ka vakcīnas nav pārbaudītas un drošas cilvēka veselībai.

Tiesa vērš uzmanību, ka izņēmuma gadījumā, ja attiecībā uz personu pastāv īpaši medicīniski apsvērumi, tiesību normās paredzēta gan vakcinācijas atlikšana medicīnisku apsvērumu dēļ, gan arī kompensācijas mehānismi komplikāciju gadījumā. Proti, atbilstoši noteikumu Nr.662 219.punktam, ja personai ir objektīvs ar veselību saistīts iemesls atlikt vakcināciju pret Covid-19 uz noteiktu laiku, klīniskās universitātes slimnīcas speciālists var sniegt atzinumu par nepieciešamību atlikt personas vakcināciju pret Covid-19, norādot termiņu, līdz kuram vakcinācija jāatliek. Ja nepieciešams, var sasaukt klīniskās universitātes slimnīcas speciālistu konsīliju, lai sniegtu atzinumu par vakcinācijas atlikšanu un termiņu, līdz kuram vakcinācija jāatliek. Savukārt minēto noteikumu 216.punkts paredz, ka vakcinācijas izdevumi, kā arī vakcinācijas izraisīto blakusparādību ārstēšana tiek finansēta no valsts pamatbudžeta. Papildus tam Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 49.^{7} panta pirmajā daļā ir noteikts, ka Ministru kabinets nosaka prasības un kārtību, kādā pieprasa, piešķir un izmaksā kompensāciju vai atsaka tās piešķiršanu, kā arī nosaka izmaksājamās kompensācijas apmēru atbilstoši kaitējuma smagumam, nepārsniedzot 142 290 *euro*, ja radies smags vai vidēji smags kaitējums pacienta veselībai vai dzīvībai apstiprināto vakcīnas pret Covid-19 infekciju blakusparādību dēļ.

Tādējādi tiesību normās ir paredzēts mehānisms gan vakcinācijas atlikšanai, ja tam ir pietiekams medicīnisks pamats, gan arī vajadzības gadījumā vakcinācijas komplikācijas tiktu ārstētas no valsts pamatbudžeta, paredzot arī kompensācijas piešķiršanas kārtību.

Lietā esošie materiāli neliecina, ka pieteicēja būtu izmantojusi minētajā punktā ietvertās tiesības un vērsusies pie klīniskās universitātes speciālista vai klīniskās universitātes speciālistu konsīlija.

Savukārt attiecībā uz pieteicējas argumentu par izmaksām, kas saistītas ar konsīlija sasaukšanu Administratīvā apgabaltiesa jau iepriekš norādīja, ka, lai būtu pamats atlikt vakcināciju, ir jāizpildās konkrētiem priekšnosacījumiem. Ja attiecīgie priekšnosacījumi neizpildās, tad pašsaprotami, ka ģimenes ārstam nav pamats konkrēto personu nosūtīt uz konsīliju. Ja persona tomēr vēlas saņemt konsilija atzinumu bez ģimenes ārsta nosūtījuma, tad ir tikai likumsakarīgi, ka personai tas būtu jāsedz no saviem līdzekļiem. Pieteicējas norāde par to, ka ārstu konsīliji reti pieņem lēmumu atlikt vakcināciju, nenozīmē to, ka pieteicējai pamatotu bažu par savu veselību un dzīvību gadījumā nav iespēju rīkoties un saņemt konsilija atzinumu par nepieciešamību atlikt vakcināciju (*Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 1.februāra lēmuma lietā Nr.A420265921 26.punkts*).

[18] Apkopojot iepriekš minēto, tiesa secina, ka Rīkojuma 5.3.apakšpunktā paredzētais pienākums vakcinēties ir noteikts saskaņā ar likumu, tam ir leģitīms mērķis – neatliekama sociāla vajadzība aizsargāt citu cilvēku tiesības – sabiedrības epidemioloģiskās drošības aizsardzība, kas saistās ar infekcijas izplatības ierobežošanu, vienlaikus sabiedrības interesēs nodrošinot svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību un tas vispārīgi (nevērtējot pieteicējas īpašus individuālus apstākļus) ir samērīgs, proti, likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti un nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai, kā arī šo mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Līdz ar to ir pamats tālāk vērtēt, vai noteiktais vakcinācijas pienākums bija samērīgs arī attiecībā uz pieteicējas individuālajiem apstākļiem.

[19] Pieteicēja uzskata, ka pret viņu tiek pielauta diskriminējoša attieksme.

[19.1] Satversmes 91.pants noteic: "Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas." Tajā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti principi: vienlīdzības princips – pirmajā teikumā un diskriminācijas aizlieguma princips – otrajā teikumā (*Satversmes tiesas 2005.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr.2005-02-0106 9.punkts*). Administratīvā procesa likuma 6.pantā nostiprinātais vienlīdzības princips paredz, ka, pastāvot vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem lietas apstākļiem, iestāde un tiesa pieņem vienādus lēmumus (pastāvot atšķirīgiem faktiskajiem vai tiesiskajiem lietas apstākļiem, – atšķirīgus lēmumus) neatkarīgi no administratīvā procesa dalībnieku dzimuma, vecuma, rases, ādas krāsas, valodas, reliģiskās pārliecības, politiskajiem vai citiem uzskatiem, sociālās izcelšanās, tautības, izglītības, sociālā un mantiskā stāvokļa, nodarbošanās veida un citiem apstākļiem.

Juridiskajā literatūrā ir skaidrots, ka, ja atšķirīgā attieksme balstīta uz kādu no kritērijiem, kas iekļauti diskriminācijas aizliegumā (piemēram, dzimumu, rasi, tautību, reliģisko piederību u.tml.), tad atšķirīgās attieksmes attaisnojums vai nu vispār nav iespējams, vai arī tas ir iespējams tikai izņēmuma gadījumā. Ja atšķirīgā attieksme balstās uz jebkuru citu kritēriju, tad pietiek pamatot, ka tai ir saprātīgi iemesli, ka tai ir leģitīms mērķis un ka tā ir samērīga (*Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 98.lpp.*).

No lietas apstākļiem neizriet, ka pieteicējas tiesības ir ierobežotas uz kāda aizliegtā kritērija pamata. Līdz ar to norādītie apsvērumi ir vērtējami

līdztiesības principa, nevis diskriminācijas aizlieguma kontekstā.

[19.2] Pieteicējas iebildumi pamatā ir vērsti uz vienu no normas mērķa sasniegšanai izvēlētajiem līdzekļiem – ierobežojumu valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām veikt savus darba pienākumus bez vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta. Pārsūdzētā norma attiecas tikai uz valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām.

Sākotnēji uz pārējiem darba devējiem attiecās Rīkojuma 5.7.apakšpunkts (*vēlāk tika svītrots*), kas paredzēja, ka darba devējs, veicot tiesību normā noteikto izvērtējumu, pieprasa, lai darbiniekam (amatpersonai) būtu vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts: 1) ja darbinieks (amatpersona) darba (amata) pienākumu pildīšanas laikā ir tiešā saskarsmē ar klientiem, nonāk fiziskā kontaktā vai ilgstoši atrodas tuvāk par diviem metriem no klienta vai vairāki darbinieki (amatpersonas) darba (amata) pienākumus veic ilgstošā savstarpējā saskarsmē, nonāk fiziskā kontaktā vai ilgstoši atrodas tuvāk par diviem metriem; 2) ja darbiniekam (amatpersonai) ir paaugstinātas iespējas inficēties, atrodoties tiešā saskarsmē un kontaktējoties ar lielu skaitu personu, kuru veselības stāvoklis nav zināms; 3) ja darbinieka (amatpersonas) klātienes darba (amata) pienākumi ir kritiski svarīgi sabiedrībai, kā arī uzņēmuma vai iestādes darbības nepārtrauktības nodrošināšanai. Atbilstoši Rīkojuma 5.7.1.apakšpunktā (*redakcijā, kas bija spēkā no 2021.gada 20.oktobra līdz 2022.gada 17.janvārim*) noteiktajam no 2021.gada 15.decembra darbiniekiem, tostarp brīvprātīgajiem un personām ar ārpakalpojuma līgumiem, kuri nav minēti šā Rīkojuma 5.7.apakšpunktā un kuri veic darba pienākumus klātienē, nepieciešams vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāts. Savukārt atbilstoši Rīkojuma 5.7.[1] apakšpunktā noteiktajam (*redakcijā, kas bija spēkā no 2022.gada 18.janvāra*) darbiniekiem, tai skaitā brīvprātīgajiem un personām ar ārpakalpojuma līgumiem, kuri nav minēti šā Rīkojuma 5.3.apakšpunktā un kuri veic darba pienākumus klātienē, nepieciešams uzrādīt primārās vakcinācijas, balstvakcinācijas vai pārslimošanas sertifikātu.

[19.3] Apkopojot minēto, atbilstošs sertifikāts tika prasīts plašākam personu lokam nekā tikai valsts un pašvaldību institūciju (tai skaitā kapitālsabiedrību) darbiniekiem un amatpersonām.

Lai arī privātajā sektorā vispārīgi ir pieļauta iespēja strādāt attālināti, kamēr publiskajā sektorā šajos jautājumos rīcības brīvības nav, šāda atšķirība ir attaisnojama ar mērķi nodrošināt svarīgu valsts funkciju un pakalpojumu nepārtrauktību, kas panākams vien stimulējot attiecīgajā sektorā nodarbinātos vakcinēties. Šai sakarā ir būtiski arī tas, ka publiskajā sektorā atalgojums tiek maksāts no publiskajiem līdzekļiem. Publisko līdzekļu avots ir sabiedrība. Tādēļ no publisko līdzekļu saņēmējiem var tikt prasīta rīcība sabiedrības labā. Tas izriet no šo saņēmēju atbildības sabiedrības priekšā. Secīgi tiesa nekonstatē, ka Rīkojuma norma attiecībā uz pieteicēju radītu tiesiskuma un vienlīdzības principa pārkāpumu.

Lai gan pieteicēja norāda, ka ievēro augstu epidemioloģiskās drošības režīmu, tomēr no lietas materiāliem neizriet, ka pieteicēja būtu pilnībā nošķirta no pārējiem sabiedrības locekļiem. To, ka pieteicēja neuzturas tikai un vienīgi mājsaimniecības robežās, nenoliedz arī pieteicēja, cita starpā norādot, ka tomēr veikalu retu reizi apmeklē.

Līdz ar to tiesa nekonstatē arī kādus netipiskus apstākļus saistībā ar pieteicējas veselības stāvokli vai objektīvas norādes uz to, ka viņa būtu izslēgta no vīrusa pārneses ķēdes, kas varētu ietekmēt tiesas veikto vērtējumu par samērīguma principa ievērošanu. Tādējādi nav konstatējams arī samērīguma principa pārkāpums.

[20] Pieteicēja pieteikumā iebilst pret ECT 2021.gada 8.aprīļa sprieduma lietā *Vavřička un citi pret Čehiju* pausto atziņu attiecināšanu uz izskatāmo gadījumu.

Minētajā lietā ECT ir risinājusi jautājumu par valsts tiesībām noteikt obligātu vakcināciju, kas saskan ar strīdus jautājumu šajā lietā. ECT spriedumā atzinusi, ka vakcinēšanai var izmantot tikai drošas un efektīvas vakcīnas, tomēr vienlaikus norādīts, ka par vakcinācijas efektivitāti pastāv vispārējā vienprātība par šī līdzekļa vitālo nozīmīgumu, nodrošinot iedzīvotāju aizsardzību pret slimībām, kas var nopietni ietekmēt personas veselību un nopietnu uzliesmojumu gadījumā izraisīt destabilizāciju sabiedrībā; ka vakcinācija ir viena no sekmīgākajām un izmaksu ziņā efektīvākajām medicīniskajām procedūrām; ka veselības aprūpes politikas jautājumi ietilpst nacionālo iestāžu rīcības brīvības tvērumā; ka valstīm ir pozitīvs pienākums, kas izriet no Konvencijas atbilstošajām normām, īpaši 2. un 8.panta, veikt atbilstošus pasākumus, lai aizsargātu savā jurisdikcijā esošo personu dzīvību un veselību, līdzīgi pienākumi izriet saskaņā ar citiem plaši pieņemtiem starptautiskiem cilvēktiesību instrumentiem (*sprieduma 135., 277., 280., 282., 284. un 300.rindkopa*).

Konkrētajā gadījumā, lai arī vakcinēšanās pret Covid-19 nav uzskatāma par standarta jautājumu, minētās ECT atziņas par vakcināciju kā piemērotu līdzekli personu un sabiedrības veselības aizsardzībai ir attiecināmas arī uz šajā lietā izskatāmo jautājumu. Turklāt no spriedumā norādītā arī izriet, ka vakcīnu drošumu un efektivitāti novērtē zinātniskā sabiedrība, nevis tiesa vai sabiedrība (*sprieduma 291.punkts*).

[21] Pieteicēja pieteikumā atsaucas uz Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas 2021.gada 27.janvāra rezolūcijas Nr.2361 (2021) "Covid-19 vakcīnas: ētiskie, tiesiskie un praktiskie apsvērumi" 7.3.1. un 7.3.2.apakšpunktu. Tomēr tiesa atzīst, ka minētā rezolūcija ietver vispārīgus principus un nav juridiski saistoša. Tāpat jāņem vērā, ka Rīkojuma izdošanas brīdī bija ir aktuāls vīrusa Delta variants, kas atzīts par īpaši lipīgu, tāpēc vakcinācijai bija būtiskāka nozīme, un valstis, izvērtējot faktisko situāciju, varēja noteikt efektīvākos līdzekļus, lai aizsargātu sabiedrības veselību.

[22] Pieteicēja, atsaucoties uz Eiropas Padomes Bioētikas komisijas 2021.gada 4.maija paziņojumu par cilvēktiesību apsvērumiem attiecībā uz "vakcīnu pasēm" un līdzīgiem dokumentiem, norāda, ka vakcinācijas un pārslimošanas sertifikātu izmantošana nemedicīniskiem nolūkiem, neparedzot arī citas alternatīvas, raisa nopietnus cilvēktiesību jautājumus, it īpaši gadījumos, kad ir runa par ekskluzīvu piekļuvi pakalpojumiem un citām jomām. Paziņojuma mērķis ir akcentēt nepieciešamību īpaši aizsargāt fundamentālās cilvēktiesības un pamatbrīvības vakcinācijas sertifikātu un līdzīgu dokumentu kontekstā. Tādēļ paziņojumā minētas tās jomas, kurās ir saskatāmi īpaši riski no cilvēktiesību viedokļa, un principi, kas jāņem vērā, paredzot vakcinācijas sertifikātu izmantošanu nemedicīniskiem mērķiem. Tomēr jāņem vērā, ka šis paziņojums nav juridiski saistošs, turklāt no tā satura neizriet aizliegums izmantot vakcinācijas sertifikātu nemedicīniskiem mērķiem.

[23] Pieteicēja, atsaucoties uz Ministru kabineta 2000.gada 26.septembra noteikumu Nr.330 "Vakcinācijas noteikumi", norāda, ka normatīvie akti nenosaka, ka vakcinācija pret Covid-19 ir obligāta, bet darbiniekiem ir tiesības no tām atteikties.

Tiesa norāda, ka saskaņā ar Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta pirmo daļu gan infekcijas slimības, pret kurām personas vakcinējamas obligāti, gan vakcinējamo personu loku nosaka tieši Ministru kabinets. Epidemioloģiskās drošības likumā lietots jēdziens "obligāta vakcinācija", nosakot personu pienākumu vakcinēties. Šis pienākums izriet no Epidemioloģiskās drošības likuma 30.panta, tā pirmajā, otrajā un trešajā daļā nosakot obligātās vakcinācijas pamatprincipus, bet panta ceturtajā daļā norādot uz brīvprātīgas vakcinācijas principu, kas aptver personu tiesības lemt par tādu vakcināciju, kas nav aptverta ar panta pirmajās trīs daļās paredzēto obligāto vakcināciju. Vienlaikus Ministru kabineta 2000.gada 26.septembra noteikumu Nr.330 "Vakcinācijas noteikumi" 22.punkts paredz personu tiesības atteikties no obligātās vakcinācijas, akceptējot ikvienas personas izvēles brīvību. Tomēr personas tiesības atteikties no vakcinācijas saistās ar noteiktu seku iestāšanās iespējamību. Šīs sekas Latvijā neizpaužas tieši, proti, sankciju veidā (piemēram, uzliekot naudas sodu), bet gan netieši, nosakot noteiktus ierobežojumus, tostarp liegumu turpināt dienesta vai darba tiesiskās attiecības.

[24] Apkopojot iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka Rīkojuma 5.3.apakšpunkts ir tiesisks.

[25] Pieteicēja lūdz atlīdzināt arī mantiskos zaudējumus 5146 *euro* un nemantisko kaitējumu 3500 *euro* apmērā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai nemantisko kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. No minētās tiesību normas izriet, ka prasījums par atlīdzinājumu nav patstāvīgs prasījums, bet tas ir pakārtots pamatprasījumam (*Senāta 2018.gada 23.novembra lēmuma lietā Nr.SKA-1580/2018 8.punkts, 2018.gada 7.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-174/2018 6.punkts*).

Ievērojot apstākli, ka tiesa ir atzinusi Rīkojuma 5.3.apakšpunktu par tiesisku, nav konstatējams pamats pieteicējas pieteikto mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanai.

[26] Tiesa ir uzklausījusi visus pieteicējas argumentus. Tiesas kompetencē ir objektīvi izvērtēt tos jautājumus, kuri nepieciešami lietas izskatīšanā.

Atbilstoši Senāta judikatūrai tiesai nav pienākuma detalizēti atrunāt jebkuru lietas dalībnieku argumentu. Tiesai ir atļauts izvērtēt argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa (*Senāta 2010.gada 11.marta sprieduma lietā Nr.SKA-66/2010 14.punkts, 2012.gada 21.februāra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr.SKA-186/2012 10.punkts*). Līdz ar to tiesa nesniedz detalizētu novērtējumu katram lietas dalībnieka norādītajam argumentam, bet gan tikai tiem, kam ir nozīme lietas izspriešanā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.–251.pantu, 289.–291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. D/ pieteikumu par Ministru kabineta 2021.gada 9.oktobra rīkojuma Nr.720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 5.3.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku, mantisko zaudējumu 5146 *euro* un nemantiskā kaitējuma 3500 *euro* apmērā atlīdzināšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese M. Miķelsone